

3.

Wartość życia drugiego człowieka

I. PROSPEKT WARTOŚCI

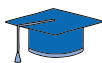
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność wartościowania

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Wysztalcenie postawy szacunku wobec życia swojego i innych¹

¹ „Człowiek jest powołany do pełni życia, która przekracza znacznie wymiary jego ziemskiego bytowania, ponieważ polega na uczestnictwie w życiu samego Boga. Wzniosłość tego nadprzyrodzonego powołania ukazuje wielkość i ogromna wartość ludzkiego życia w jego fazie doczesnej. Życie w czasie jest bowiem podstawowym warunkiem, początkowym etapem i integralną częścią całego i niepodzielnego procesu ludzkiej egzystencji”. EV 2.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Aborcja, kara śmierci i eutanazja – czy człowiek ma prawo decydować o życiu drugiego człowieka?
- Czy można usprawiedliwić zabijanie na froncie wojennym?
- Co możemy zrobić dla osób stojących w obliczu śmierci?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Życie jest darem, dlatego należy je chronić od poczęcia do naturalnej śmierci.
- Stosowanie używek to niszczenie życia.
- Najwyższą formą miłości jest poświęcenie własnego życia za innych².
- Każde życie ma jednakową godność i wartość.

Zasady

- Postępuję roztropnie i nie narażam swojego życia, ani życia innych na niebezpieczeństwo.
- W dyskusji staram się odważnie i rzeczowo bronić życia.
- Szanuję kobiety w ciąży i życie, które w sobie noszą.
- Unikam filmów i gier komputerowych, które ze śmierci człowieka czynią rozrywkę.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Każde dziecko przychodzące na świat jest darem dla rodziców i społeczeństwa, narodu.
- Trzeba uświadamiać młodemu człowiekowi konsekwencje stosowania używek: dopalaczy, alkoholu, papierosów, narkotyków.
- Używanie przemocy wobec innych jest wystąpieniem przeciwko życiu.
- Przemoc nigdy nie jest metodą wychowawczą.

² „Dlatego umiłowanie Boga i bliźniego jest pierwszym i największym przykazaniem. Pismo Święte zaś poucza nas, że nie można oddzielić miłości Boga od miłości bliźniego: «Wszystkie inne przykazania streszczają się w tym nakazie: Miłuj bliźniego jak siebie samego! [...] Przeto miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa» (Rz 13,9n; por. 1 J 4,20). To zaś uznaje się za rzecz najwyższej wagi dla ludzi, którzy coraz bardziej zależni są od siebie nawzajem, a także dla świata, który jednoczy się coraz bardziej”. KDK 24.

Zasady

- Z radością witam każde pojawiające się na świecie dziecko, niezależnie od sytuacji w jakiej się znajduje.
- Pomagam zrozumieć dzieciom sens śmierci bliskich osób. Śmierć nie jest tematem tabu.
- Wyraźnie opowiadam się za życiem w dyskusji na temat: aborcji, eutanazji i kary śmierci.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Nie należy stosować przemocy fizycznej ani psychicznej wobec uczniów.
- Niedopuszczalna jest obojętność wychowawcy wobec przejawów przemocy w szkole.
- Zawód nauczyciela wymaga poświęcenia i służby na rzecz innych.

Zasady

- Na bieżąco uzupełniam swoją wiedzę na temat zagrożeń związanych z aborcją, karą śmierci i eutanazją oraz potrafię prowadzić merytoryczną dyskusję na ten temat.
- Nie zostawiam wychowanka samego w obliczu śmierci bliskich mu osób.
- Przytaczam przykłady bohaterów z historii, literatury, filmu, którzy nie zawahali się oddać życia za innych.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Proponuję uczniom wspólne włączenie się w pracę wolontariacką w szpitalu lub hospicjum, na oddziałach, gdzie przebywają chore dzieci. Uczniowie mogą również śledzić w programach telewizyjnych i na stronach internetowych treści dotyczące poszanowania życia, a następnie przedyskutować te zagadnienia w klasie.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie dostrzegają wartość życia i stawiają ją najwyżej. Nie stosują przemocy wobec rówieśników³, ale potrafią w inny sposób dociekać swoich racji. Zdają sobie sprawę z konsekwencji, jakie niesie ze sobą używanie narkotyków. Stają w obronie życia i rozumieją konsekwencje wynikające ze stosowania aborcji, kary śmierci i eutanazji.

1.10. ZAGROŻENIA

Brak poszanowania wartości życia prowadzi do powstawania i szerzenia się przejawów przemocy w szkołach. Nauczyciele są obojętni wobec aktów agresji i dyskryminacji wśród uczniów. Brutalne filmy i gry komputerowe propagują postawę lekceważenia ludzkiego życia. Uczniowie przenoszą te negatywne wzorce zachowania z fikcji filmowej i wirtualnej do codziennego życia.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Wartości pełnią ważną rolę w życiu każdego człowieka. Nimi kierujemy się w procesie oceniania i wartościowania swoich czynów. Obecnie wiele się mówi na temat kryzysu wartości w świecie; a dostrzeganie wartości i życie zgodnie z nimi jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego człowieka.

³ „Szczegółowa treść prawa do życia nie wyraża się tylko i wyłącznie w stwierdzeniu nietykalności życia ludzkiego. Implikuje ona w sobie płaszczyzny praw bardziej szczegółowych [...]. W przypadku płaszczyzny nienaruszalności ciała należy mówić o gwarancji przed wszelkim naruszeniem ciała np.: przez pobicie, znęcanie się, torturowanie itp.” H. Skorowski, *Życie, w: Encyklopedia bioetyki. Personalizm chrześcijański. Głos Kościoła*, red. A. Muszala, wyd. Polwen, Radom 2009, s. 527.

Kryzys wartości dla młodego człowieka niejednokrotnie oznacza odchodzenie od tradycyjnych: uniwersalnych i ponadczasowych wartości. Z drugiej strony możemy dostrzec, że ci sami ludzie, którzy odrzucają wartości jednocześnie odczuwają ich brak. Czują lęk i zagubienie. Dlatego też wartości stanowią tak ważny element w procesie wychowywania. Zadaniem dorosłych będących w otoczeniu młodego człowieka: rodziców i nauczycieli jest towarzyszenie i wspieranie wychowanka w kształtowaniu się jego własnej hierarchii wartości. Ten proces powinien być nieodłącznym elementem wychowania i kształcenia w ogóle.

Fundamentalną wartością każdego człowieka jest życie ludzkie. Zadaniem stojącym przed rodzicami i nauczycielami jest wychowywanie młodzieży do odpowiedzialności za życie i zdrowie swoje i innych ludzi. Przy omawianiu tej wartości należy również pamiętać o tym, że życie ludzkie jest darem. Jest człowiekowi dane, bo rodzi się on jako żywy byt. Życie jest też mu zadane, a to zadanie polega na ciągłym rozwoju i poznawaniu natury ludzkiej jako rozumnej i wolnej. Życie ludzkie jest więc najwyższą wartością, tym samym stanowi kryterium oceny wszystkich działań indywidualnych i społecznych człowieka.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Tomek Sawyer to główny bohater powieści Marka Twaina. Jest sierotą. Po śmierci matki wraz z młodszym przyrodnim bratem Sidem zamieszkał w domu ciotki Polly, która zajęła się jego wychowaniem. Ma około dziesięciu lat; jest szczupły, zwinny i ma ciemne, kręcone włosy, których się wstydzi, uważając je za zbyt dziewczęce. Tomek kocha przygody, za to nie lubi szkoły i nie lubi się uczyć. Ma bujną wyobraźnię i nie należy do grzecznych dzieci. Ciocia Polly ma z nim wiele problemów. Choć Tomek szczerze kocha swą ciotkę i potrafi być także szlachetny i dobry.

W poniższym fragmencie dialogu ciotki, Mary i Tomka, do bohatera dociera, jak nikczemny był jego dowcip o upozorowaniu własnej śmierci, a potem zjawieniu się na własnym pogrzebie. Tomek konfrontuje się z uczuciami ciotki Polly i widzi, jak wiele zmartwień jej przysporzył tym żartem.

Na tym polegał tajemniczy plan Tomka: wrócić do domu w niedzielę i wraz z pozostałymi piratami być na własnym pogrzebie. W sobotę o zmroku chłopcy przepłynęli na pniu drzewa na drugi brzeg Missouri, wylądowali pięć lub sześć kilometrów poniżej miasteczka, przenocowali w lesie podmiejskim, a potem zaułkami i bocznymi uliczkami przekradli się do kościoła i ukryli na nieużywanej galerii.

W poniedziałek rano przy śniadaniu ciotka Polly i Mary bezustannie zasypywały Tomka czułościami, dogadzały mu jak mogły i niemal zgadywały jego życzenia. Rozmowa była bardzo ożywiona. W pewnym momencie ciotka powiedziała:

– Tak, Tomku, muszę przyznać, że żart udał ci się nadzwyczajnie. My tu wszyscy przez cały tydzień zadręczaliśmy się ze zmartwienia, a wyście się tam wesoło bawili. To bardzo smutne, że mogłeś być taki okrutny i pozwoliłeś mi się tak długo męczyć. Jeśli mogłeś przypłynąć na pniu na własny pogrzeb, to mogłeś i przedtem zjawić się tutaj i dać jakiś znak, że żyjesz i nic ci się nie stało.

– Właśnie – wtrąciła Mary – mogłeś tak zrobić. Ale jestem pewna, że zrobiłbyś tak, gdybyś tylko o tym pomyślał.

– Zrobiłbyś tak? – zapytała ciotka, a twarz jej rozjaśniła się nadzieją. – Powiedz, zrobiłbyś tak, gdybyś o tym pomyślał?

– Hm... nie wiem. To by wszystko popsuło.

– Myślałam, że mnie choć trochę kochasz, Tomku – powiedziała ciotka z takim smutkiem w głosie, że Tomkowi zrobiło się jej bardzo żal. – Gdybyś nawet nic nie zrobił, a tylko o tym pomyślał, to już byłoby coś.

– Ależ, ciociu, nie ma w tym nic złego – broniła go Mary. – Tomek jest po prostu roztrzępany. To taki postrzeleniec...

– Tym gorzej. Sid na pewno by pomyślał. Sid przyszedłby tutaj i wszystko powiedział. Kiedyś, Tomku, gdy będzie już za późno, przypomnisz sobie tę chwilę i będziesz żałował, że tak mało o mnie dbałeś, nawet wtedy, gdy cię to nic nie kosztowało.

– Ciociu, przecież ja cię naprawdę kocham – odparł Tomek.

– Łatwiej bym w to uwierzyła, gdybyś inaczej postępował.

– Teraz żałuję, że o tym nie pomyślałem – powiedział Tomek ze skrucho. – Ale za to śniłaś mi się, ciociu. To też jest coś.

M. Twain, *Przygody Tomka Sawyer'a*,
tłum. M. Kędroń, B. Ludwiczak, wyd. Greg,
Kraków 2016, s. 140-141.

Rozmowa Tomka z ciotką Polly przebiega spokojnie, choć nie brak w niej emocji. Wyraźnie widać, jak wielką przykrość wyrządził jej tym dowcipem. Tomek sam zaczyna rozumieć, że jego postępek był bezmyślny i okrutny. Posługując się tym fragmentem, można przeprowadzić w klasie rozmowę na temat wartości życia drugiego człowieka i wartości życia w ogóle. Czy można w ten sposób żartować z życia swojego i innych? Jak mogą się czuć bliscy w ten sposób oszukani?

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Dlatego nawet życie ludzkie, choć jest fundamentalnym dobrem człowieka, zyskuje sens moralny dopiero przez odniesienie do dobra osoby, którą zawsze należy afirmować dla niej samej: podczas gdy zabójstwo niewinnej ludzkiej istoty pozostaje zawsze niedozwolone, to oddanie własnego życia (por. J 15,13) dla miłości bliźniego lub na świadectwo prawdy może być czynem dozwolonym i chwalebnym, a nawet obowiązkiem.

VSpl 50.

Życie, którym Bóg obdarza człowieka, jest czymś więcej niż tylko istnieniem w czasie. Jest dążeniem ku pełni życia; jest załączkiem istnienia, które przekracza granice czasu: „bo dla nieśmiertelności Bóg stworzył człowieka – uczynił go obrazem swej własnej wieczności” (Mdr 2,23).

EV 34.

W tym kontekście, nie mogę przemilczeć, że jeśli rodzina jest sanktuarium życia, miejscem, gdzie życie się rodzi i jest otaczane troską, to strasliwą sprzeczność stanowi jej przekształcanie się w miejsce, gdzie życie jest odrzucone i niszczone. Wartość życia ludzkiego jest tak wielka, tak niezbywalne jest prawo do życia niewinnego dziecka rozwijającego się w łonie swojej matki, że w żaden sposób nie można przedstawiać możliwości podejmowania decyzji w odniesieniu do tego życia, jakby chodziło o prawo do własnego ciała. Życie to jest celem samym w sobie i żadną miarą nie może być przedmiotem dominacji ze strony innej istoty ludzkiej. Rodzina chroni życie na wszystkich jego etapach, a także u jego kresu. Tak więc „tym, którzy pracują w placówkach służby zdrowia przypomina się o moralnym obowiązku sprzeciwu sumienia. Podobnie Kościół nie tylko czuje nagłą potrzebę potwierdzenia prawa do śmierci naturalnej – unikając uporczywej terapii i eutanazji”, ale także „zdecydowanie odrzuca karę śmierci”.

AL 83.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Po czym Bóg pobłogosławił Noego i jego synów, mówiąc do nich: „Bądźcie płodni i mnożcie się, abyście zaludnili ziemię. Wszelkie zaś zwierzę na ziemi i wszelkie ptactwo powietrzne niechaj się was boi i lęka. Wszystko, co się porusza na ziemi i wszystkie ryby morskie zostały oddane wam we władanie. Wszystko, co się porusza i żyje, jest przeznaczone dla was na pokarm, tak jak rośliny zielone, daję wam wszystko. Nie wolno wam tylko jeść mięsa z krwią życia. Upomnę się o waszą krew przez wzgląd na wasze życie – upomnę się o nią u każdego zwierzęcia. Upomnę się też u człowieka o życie człowieka i u każdego – o życie brata.

[Jeśli] kto przeleje krew ludzką,
przez ludzi ma być przelana krew jego,
bo człowiek został stworzony na obraz Boga.
Wy zaś bądźcie płodni i mnożcie się; zaludniajcie ziemię i miejcie nad nią władzę”.

Potem Bóg tak rzekł do Noego i do jego synów: „Ja, Ja zawieram przymierze z wami i z waszym potomstwem, które po was będzie; z wszelką istotą żywą, która jest z wami: z ptactwem, ze zwierzętami domowymi i polnymi, jakie są przy was, ze wszystkimi, które wyszły z arki, z wszelkim zwierzęciem na ziemi. Zawieram z wami przymierze, tak iż nigdy już nie zostanie zgładzona wodami potopu żadna istota żywa i już nigdy nie będzie potopu niszczącego ziemię”. Po czym Bóg dodał: „A to jest znak przymierza, które ja zawieram z wami i każdą istotą żywą, jaka jest z wami, na wieczne czasy: Łuk mój kładę na obłoki, aby był znakiem przymierza między Mną a ziemią. A gdy rozciągnę obłoki nad ziemią i gdy ukaże się ten łuk na obłokach, wtedy wspomnę na moje przymierze, które zawarłem z wami i z wszelką istotą żywą, z każdym człowiekiem; i nie będzie już nigdy wód potopu na zniszczenie żadnego jestestwa. Gdy zatem będzie ten łuk na obłokach, patrząc na niego, wspomnę na przymierze wieczne między mną a wszelką istotą żyjącą w każdym ciele, które jest na ziemi”.

„Zaprawdę, zaprawdę, powiadam wam: Kto nie wchodzi do owczarni przez bramę, ale wdzierą się inną drogą, ten jest złodziejem i rozbójnikiem. Kto jednak wchodzi przez bramę, jest pasterzem owiec. Temu otwiera odzwierny, a owce słuchają jego głosu; woła on swoje owce po imieniu i wyprowadza je. A kiedy wszystkie wyprowadzi, staje na ich czele, a owce postępują za nim, ponieważ głos jego znają. Natomiast za obcym nie pójdą, lecz będą uciekać od niego, bo nie znają głosu obcych”. Tę przypowieść opowiedział im Jezus, lecz oni nie pojęli znaczenia tego, co im mówił. Potwórnice więc powiedział do nich Jezus: „Zaprawdę, zaprawdę, powiadam wam: Ja jestem bramą owiec. Wszyscy, którzy przyszedli przede Mną, są złodziejami i rozbójnikami, a nie posłuchały ich owce. Ja jestem bramą. Jeżeli ktoś wejdzie przeze Mnie, będzie zbawiony – wejdzie i wyjdzie, i znajdzie paszę. Złodziej przychodzi tylko po to, aby kraść, zabijać i niszczyć. Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości. Ja jestem dobrym pasterzem. Dobry pasterz daje życie swoje za owce. Najemnik zaś i ten, kto nie jest pasterzem, którego owce nie są własnością, widząc nadchodzącego wilka, opuszcza owce i ucieka, a wilk je porywa i rozprasza; dlatego, że jest najemnikiem i nie zależy mu na owcach. Ja jestem dobrym pasterzem i znam owce moje, a moje Mnie znają, podobnie jak Mnie zna Ojciec, a Ja znam Ojca. Życie moje oddaję za owce. Mam także inne owce, które nie są z tej owczarni. I te muszę przyprowadzić i będą słuchać głosu mego, i nastanie jedna owczarnia, jeden pasterz. Dlatego miłuje Mnie Ojciec, bo Ja życie moje oddaję, aby je [potem] znów odzyskać. Nikt Mi go nie zabiera, lecz Ja od siebie je oddaję. Mam moc je oddać i mam moc je znów odzyskać. Taki nakaz otrzymałem od mojego Ojca”. – I znów nastąpiło rozdwojenie między Żydami z powodu tych słów. Wielu spośród nich mówiło: „On jest opętany przez złego ducha i odchodzi od zmysłów. Czemu Go słuchacie?” Inni mówili: „To nie są słowa opętanego. Czyż zły duch może otworzyć oczy niewidomym?”

J 10,1-21;
por. Wj 20,1-3; Pwt 5,1-7.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Każdy jest odpowiedzialny przed Bogiem za swoje życie, które od Niego otrzymał. Bóg pozostaje najwyższym Panem życia, jesteśmy obowiązani przyjąć je z wdzięcznością i chronić je ze względu na jego cześć i dla zbawienia naszych dusz. Jesteśmy zarządcami, a nie właścicielami życia, które Bóg nam powierzył. Nie rozporządzamy nimi.

KKK 2280;
por. 2258; 2519.

IV. LITERATURA

- Abeln R., Kner A., *Odpowiedzi na pytania stawiane przez życie*, tłum. T. Semczuk, Wydawnictwo WAM, Kraków 2003.
- Dauzenroth E., *Janusz Korczak – Życie dla Dzieci*, tłum. T. Semczuk, Wydawnictwo WAM, Kraków 2012.
- Degen U., *Sztuka nawiązywania pierwszego kontaktu*, tłum. A. Perchthaler, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2012.
- Dziewiecki M., *Jak wygrać życie? Instrukcja obsługi*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2004.
- Dziubaty E., *Odnaleźć miejsce w sercu. Dlaczego mamy bronić życia? Co powinniśmy wiedzieć o adopcji?*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2004.
- Franciszek, *Posynodalna adh. «Amoris laetitia». O miłości w rodzinie*, Wydawnictwo M, Kraków 2016.
- Israël L., *Eutanazja czy życie aż do końca*, tłum. A. Wojciechowski, Wydawnictwo WAM, Kraków 2008.
- Jan Paweł II, *Enc. Evangelium vitae*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 533-612.
- Jan Paweł II, *Enc. Veritatis splendor*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 453-526.
- Kaczkowski J., *Grunty pod nogami. Nieco poważniej niż zwykle*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2017.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.

- Lewis C.S., *Lew, Czarownica i stara szafa*, w: tegoż, *Opowieści z Narnii*, tłum. A. Polkowski, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań [b.r.], s. 9-135.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Rejch A., *Mit o powstaniu świata*, cyt. za: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start! Podręcznik do języka polskiego dla klasy piątej szkoły podstawowej*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2018, s. 202-204.
- Skorowski H., *Życie*, w: *Encyklopedia bioetyki. Personalizm chrześcijański. Głos Kościoła*, red. A. Muszala, wyd. Polwen, Radom 2009, s. 526-528.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Stone E.M., *Błogosławiona Matka Teresa. Życie w miłości*, tłum. I. Nowicka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2003.
- Struzik Z., *Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 8. Wartość przesłania encykliki Humanae vitae. Nauczania papieskie*, wyd. Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Twain M., *Przygody Tomka Sawyer*, tłum. M. Kędroń, B. Ludwiczak, wyd. Greg, Kraków 2016.

FILM EDUKACYJNY

Wartość życia drugiego człowieka

<https://youtu.be/mjEw4vLkh1g>

